

G. K. Česterton
Mudrost
oca Brauna

Preveo

MILAN MILETIĆ

Bukefal | 2020

Odsustvo gospodina Kristala

Prijemne sobe doktora Oriona Huda, uglednog kriminologa i stručnjaka za izvesne moralne poremećaje, leže duž keja u Skarborou, poput niza veoma velikih i dobro osvetljenih francuskih prozora okrenutih prema Severnom moru, nalik nekom beskrajnom spoljašnjem bedemu od plavo-zelenog mermera. Na takvom mestu, more ima nešto od monotonije plavo-zelene lamperije: jer odajama je vladala strahovita čistoća, ne razlikujući se od strahovite čistoće mora. Ne sme ni da se posumnja u to da su prostorije doktora Huda isključivale raskoš, pa čak i poeziju. Sve je tu bilo na svom mestu; međutim, osećalo se da nikad nije ni bilo dopušteno da nešto ne bude na svom mestu. Raskoši je bilo: na posebnom stolu nalazilo se osam ili deset kutija najboljih cigara; ipak, bile su poredane tako da su najjače uvek bile nadomak zida, a najblaže nadomak prozora. Ormarić za piće, razume se, bio je pod ključem, a tri vrste alkoholnog pića, od kojih svaka izvrsna poput likera, uvek su stajale na ovom raskošnom stolu; međutim, poznavalac bi rekao da su viski, brendi i rum izgleda uvek bili na istom nivou. Poezije je bilo: u ćošku s leve strane nalazio se komplet engleskih klasika, dok su se u ćošku s desne strane nalazili engleski i strani fiziolozi. Međutim, ako bi neko iz tog niza uzeo Čoserovu ili Šelijevu knjigu, praznina na njenom mestu razdraživala bi duh poput praznine na čovekovim prednjim zubima. Čovek ne bi mogao da kaže da te knjige niko nije čitao; verovatno jeste, ali vladalo je osećanje da su bile vezane za svoja mesta, poput *Biblije* u starim crkvama. Svoju ličnu policu s knjigama doktor Hud smatrao je gotovo javnom bibliotekom. I ako je ova kruta naučna nedodirljivost natapala čak i police krcate lirikom i baladama i stolove krcate pićem i duvanom, onda bez uvijanja treba da se kaže da je još veća paganska svetost štitila druge police koje su važile za biblioteku ovog specijaliste, kao i druge stolove na kojima se nalazio osetljiv i čak bajkovit pribor za hemiju ili, možda, mehaniku.

Doktor Hud koraćao je nizom svojih prostorija, oivičenim – kako dečачke knjige iz geografije kažu – na istoku Severnim morem, a na zapadu zbijenim redovima njegove sociološke i kriminološke bi-

bliblioteke. Nosio je somot kakav nose umetnici, ali bez imalo umetničke bezbrižnosti; kosa mu je bila uveliko prošarana sedim, ipak bila je gusta i zdrava; lice mu je bilo mršavo, ali sangvinično i u iščekivanju. Sve u vezi s njim i njegovom sobom ukazivalo je na nešto u isti mah i kruto i uznemirujuće, poput tog ogromnog Severnog mora pored kojeg je (na čistim načelima higijene) podigao svoj dom.

Sudbina je, našavši se u veselom raspoloženju, otvorila vrata i, u te dugačke, stroge, morem oivičene prostorije uvela onog ko je, verovatno, bio najupadljivija suprotnost i njima i njihovom vlasniku. U odgovor na odsečne, ali uljudne pozive, vrata se otvoriše na unutrašnju stranu i u prostoriju se dogega bezoblična mala prilika, koja je, izgleda, svoj šesir i kišobran smatrala nepodesnim poput gomile prtljaga. Kišobran je bio crn, a prozaičan zavežljaj odavno vraćen s popravke; šesir je bio crn sa širokim obodom, sveštenički, ali u Engleskoj nesvakidašnji; čovek je bio pravo pravcato oličenje svega uobičajenog i beznaidežnog.

Doktor pogleda novopridošlog s prikrivenim zaprepaščenjem, za razliku od onog koje bi ispoljio ako bi neka krupna, ali očevidno bezopasna morska zver dopuzala u njegovu sobu. Novopridošli osmotri doktora onom blistavom, ali razoružavajućom dobrodušnošću, tako svojstvenu korpulentnoj spremačici koja samo što je uspela da se ugura u autobus. U tome i jeste draž zabune društvenog samozadovoljstva i telesne zbrke. Šesir mu pade na tepih, a nezgrapen kišobran uz tresak mu skliznu između kolena; on posegnu za prvim i sagnu se za drugim, ali s ništa manjim osmehom na svom okruglom licu, u isti mah progovori baš ovako:

„Zovem se Braun. Molim vas da mi oprostite. Došao sam u vezi s onom stvari u vezi s Maknabsovima. Čuo sam da često pomažete ljudima da se izbave iz takvih nevolja. Molim vas, oprostite mi ako grešim.“

Do tog trenutka uspeo je da, koprcajući se, namesti šesir i da njime izvede neobičan mali, hitar naklon, kao da je sve u savršenom redu.

„Jedva da vas razumem“, odvrati naučnik, isijavajući odbojnošću. „Plašim se da ste pogrešili odelenje. Ja sam doktor Hud, i moj rad gotovo u potpunosti je naučni i obrazovni. Tačno je da me je policija tu i tamo pitala za savet, ali to je bilo u naročito osetljivim i važnim slučajevima, ali...“

„Oh, ova stvar je od najvećeg značaja“, upade mu u reč čovečuljak po imenu Braun. „Ama, njena majka neće dopustiti da ih umešaju.“ I zaveli se u fotelju, blistajući od razboritosti.

Obrve doktora Huda spustiše se i smrkoše, ali oči ispod njih caklile su se od nečeg što bi mogao da bude gnev, ali bi mogla da bude i radost. „I dalje“, reče on, „ne razumem baš sasvim.“

„Vidite, oni žele da se venčaju“, reče čovek sa sveštениčkim šešir-rom. „Megi Maknab i mladi Todhanter žele da se venčaju. Dakle, šta bi moglo da bude važnije od toga?“

Velike naučne pobede lišile su Oriona Huda mnogih stvari – neki pominju njegovo zdravlje, drugi Boga; međutim, nisu ga sasvim lišile smisla za apsurdno. Na poslednje reči maštoglavog sveštenika prigušen smeh provali iz njega, i on se zavalio u naslonjaču, u ironičnom položaju lekara od koga se očekuje savet.

„Gospodine Braune“, reče on smrtno ozbiljan, „ima gotovo četrnaest i po godina otkako su me lično zamolili da ispitam jedan osetljiv problem: u ono vreme bio je to slučaj u vezi s pokušajem trovanja francuskog predsednika na prijemu kod gradonačelnika. Sad se, koliko shvatam, pitanje odnosi na to da li je izvesna vaša prijateljica po imenu Megi prikladna verenica za izvesnog svog prijatelja po imenu Todhanter. Vidite, gospodine Braune, ja sam ispravan čovek. Prihvaćiću se ovoga. Porodici Maknab daću najbolji savet koji mogu, dobar koliko i onaj koji sam dao Francuskoj Republici i engleskom kralju – ne, daću im bolji: četrnaest godina bolji. Nemam ništa u planu za danas posle podne. Ispričajte mi vašu priču.“

Maleni sveštenik po imenu Braun zahvali mu se, razume se, srdačno, ali i dalje uz izvesnu uvrnutu primesu jednostavnosti. Izgledalo je kao da se pre zahvaljivao neznancu u prostoriji za pušenje zbog toga što mu je nespretno pružio šibice, nego da se (takoreći) zahvaljivao upravniku Kraljevske botaničke bašte zbog toga što je ovaj pristao da izađe s njim na livadu i traži detelinu s četiri lista. Jedva da je, srdačno se zahvalivši, bilo mesta za zapetu, kad čovečuljak otpoče svoj recital:

„Rekao sam vam da mi je ime Braun; dakle, to je činjenica, i ja sam sveštenik katoličke crkve koju ste, usuđujem se da kažem, spazili iza ovih krivudavih ulica, tamo gde se grad završava u pravcu severa. U poslednjoj i najkrivudavijoj od ovih ulica, koje poput morskog bedema prate obalu mora, živi veoma častan pripadnik mog stada, premda prilično nezgodne naravi – udovica po imenu Maknab. Ima jednu kćerku i daje stanove u najam, a između nje i njene kćerke, i između kćerke i stanara – hm, usuđujem se da kažem – ima štošta da se kaže o obema stranama. U ovom trenutku ima samo jednog stanara, mladića po imenu Todhanter; međutim,

on joj zadaje više nevolja nego svi ostali zajedno, budući da želi da se oženi devojkom iz kuće.“

„A devojka iz kuće“, upita doktor Hud, uz ogromno i neprimetno likovanje, „šta ona želi?“

„Eh, želi da se uda za njega“, uzviknu otac Braun, uspravivši se žustro. „U tome je sva ova strašna zbrka.“

„Zaista jeziva zagonetka“, reče doktor Hud.

„Taj mladi Džejms Todhanter“, nastavi sveštenik, „veoma je pristojan čovek, koliko je meni poznato; ali opet, niko ne zna previše. On je bistar, preplanuo mladić, okretan poput šimpanze, uredno obrijan poput glumca, predusretljiv kao pravi dvoranin. Izgleda da ima pun džep para, međutim niko ne zna čime se bavi. Gospođa Maknab, (sklona pesimizmu), stoga je prilično sigurna da je reč o nečem užasnom, i verovatno nečemu u vezi s dinamitom. A opet, taj dinamit mora da je od stidljive i bešumne prirode, jer sirotan se povlači na nekoliko sati tokom dana i proučava nešto iza zaključanih vrata. On kaže da je njegovo osamljivanje privremeno i opravdano, i obećava da će sve objasniti pre venčanja. To je ono što svako pouzdano zna, ali gospođa Maknab ispričaće vam i mnogo više od onoga što joj je poznato. I sami znate da na nepoznanicama poput ove, priče bujaju kao korov. Priča se o dva glasa koja se čuju kako razgovaraju u sobi; premda, kad se vrata otvore, Todhantera uvek zatiču samog. Priča se i o zagonetnom visokom čoveku s cilindrom koji se jednom pojavio iz morske izmaglice i to, očigledno, pravo iz mora, i u sumrak meko koračao preko pešćanih polja, zašao u mali vrt sa stražnje strane, da bi ga zatim čuli kako razgovara sa stana-rom, koji je stajao pored otvorenog prozora. Razgovor se, izgleda, završio svađom. Todhanter je žestoko zalupio svoj prozor, a čovek s cilindrom ponovo iščezao u izmaglici mora. Ovu priču isplela je porodica, iz sve snage mistifikujući; međutim, mislim da je gospođa Maknab uistinu privrženija sopstvenoj priči: da taj Drugi čovek (ili šta god da je u pitanju) svake noći izmili iz velikog sanduka u uglu, koji je, inače, preko dana zaključan. I sami, dakle, primećujete kako ova zapečaćena Todhanterova vrata postaju kapija svih mogućih uobrazilja i čudovišta iz *Hiljadu i jedne noći*. Pa ipak, eto čoveka u njegovom doteranom crnom kaputu, tačnog i bezazlenog poput zidnog sata. Kiriju plaća tačno u sekund; praktično je trezvenjak; s decom je ljubazan do iznemoglosti i uspeva da ih zabavlja po ceo dan; i, na kraju, što je i od najveće hitnosti, u istoj meri svideo se i najstarijoj kćerki, koja je spremna da koliko sutra pođe s njim u crkvu.“

Čovek strasno zagrejan za svaku veliku teoriju uvek ima zadovoljstvo da je primeni na besmislice. Veliki stručnjak, udostojivši se sveštenikove jednostavnosti, udostojio je se saosećajno. Udobno se smestio u svoju fotelju i progovorio tonom predavača pomalo odsutnog duhom:

„Čak i kod najjednostavnijeg slučaja, najbolje je najpre sagledati glavne pravce Prirode. Neko cveće možda neće svenuti s dolaskom zime, ali cveće svakako vene; neki šljunak možda se neće pokvasiti od plime, svejedno plima nadolazi. U očima nauke, sva čovekova istorija predstavlja niz kolektivnih pokreta, razaranja ili migracija, poput masakra muva u zimu ili povratka ptica u proleće. Dakle, osnovna činjenica u čitavoj istoriji jeste Rasa. Rasa oblikuje religiju; Rasa oblikuje zakon i običaje rata. Nema izrazitijeg slučaja od slučaja divljeg, onostranog i opakog roda koje uobičajeno nazivamo Keltima, čiji su obrazac i vaši prijatelji Maknabovi. Sitni, crnpurasti i od te snene i nomadske loze, oni lako prihvataju praznoverna objašnjenja svakog događaja, isto kao što i dalje prihvataju (oprostićete mi što tako kažem) to praznoverno objašnjenje svih onih događaja koje vi i vaša Crkva predstavljate. Nije ni čudo što takvi ljudi, uz hucanje mora otpozadi i Crkvu (oprostite mi još jednom) koja im drobi spreda, pripisuju odlike fantastičnog onome što su, verovatno, obični događaji. Vi, s vašim nevelikim parohijskim odgovornostima, vidite samo ovu neobičnu gospođu Maknab, prestravljenu ovom probranom pričom o dva glasa i visokom čoveku iz mora. Međutim, čovek naučne imaginacije, vidi, takoreći, ceo klan Maknabovih rasejan po celom svetu, na kraju krajeva, prosečno jednoličan poput jata ptica. Takav čovek vidi na hiljade gospođa Maknab, kako u hiljadama domova, sipaju kap sopstvene pakosti u šolju čaja svojih prijatelja; takav čovek vidi...”

Pre nego što je naučnik uspeo da dovrši rečenicu, napolju se oglasi drugi i daleko nestrpljiviji zov; prilika u gizdavoj suknji žustro je koračala hodnikom i na vratima se pojavi mlada devojka, pristojno obučena, ali rastrojena i usplahirena od žurbe. Imala je plavu kosu, rascvetalu od mora, a da joj jagodice, po tom škotskom običaju, nisu bile malčice ispušćenije i rumenije, bila bi prelepa. Njeno izvinjenje bilo je odsečno poput zapovesti.

„Izvinjavam se što vas ometam, gospodine“, reče ona, „ali morala sam odmah da pođem po oca Brauna; u pitanju je ništa manje nego život ili smrt.“

Otac Braun promeškolji se nekako nespretno. „Zbog čega, šta se dogodilo, Megi?“ reče on.

„Džejms je ubijen, sudeći po onome što mogu da razaberem“, odgovori devojka, i dalje zadihana. „Taj čovek, Kristal, opet je bio kod njega; kroz vrata sam ih sasvim razgovetno čula kako razgovaraju. Dva različita glasa: jer Džejms govori dubokim, hrapavim glasom, a drugi glas bio je visok i treperav.“

„Taj čovek je Kristal?“ ponovi sveštenik, pomalo zbunjen.

„Znam da mu je ime Kristal“, odgovori devojka, veoma nestrpljivo. „Čula sam kroz vrata. Svađali su se – mislim, oko novca – jer čula sam kako Džejms ponavlja: 'Tako je, gospodine Kristal' ili 'Ne, gospodine Kristal', a onda: 'Dva ili tri, gospodine Kristal'. Ali zapričali smo se; morate da pođete iz ovih stopa, možda još ima vremena.“

„Ali vremena za šta?“ upita doktor Hud, koji je mladu devojkicu proučavao s upadljivim zanimanjem. „Šta je to u vezi s gospodinom Kristalom i njegovim novcem da zahteva takvu hitnost?“

„Pokušala sam da razvalim vrata, ali nisam uspela“, odgovori devojka kratko. „Onda sam otrčala u stražnje dvorište i uspela da se popnem do praga onog prozora koji gleda na sobu. Sve je bilo nejasno i izgledalo je pusto, ali kunem se da sam videla Džejmsa kako leži scućuren u uglu, kao da je onesvešćen ili udavljen.“

„Ovo je veoma ozbiljno“, reče otac Braun, uzimajući svoj neobičan šešir i kišobran, zatim ustavši, „u svetlu činjenice da sam vaš slučaj upravo izložio ovom gospodinu, a njegovo stanovište...“

„Uveliko se promenilo“, reče naučnik svečano. „Mislim da ova mlada dama nije baš toliko od keltske loze koliko sam pretpostavljao. I, budući da nemam ništa drugo u planu, uzeću šešir i prošetati se do grada s vama.“

Kroz nekoliko minuta sve troje približavali su se turobnom kraju ulice Maknabovih: devojka neumoljivog i zadihanog koraka planinara, kriminolog opušteno graciozan (ali ne bez izvesne hitrine svojstvene leopardu), i sveštenik u žustrom kasu, bez ikakvog obeležja. Izgled ovog kraja grada nije sasvim poricao doktorove nagoveštaje u vezi s sumornim raspoloženjem i okruženjem. Rastrakane kuće stajale su duž obale jedna od druge sve dalje u razbijenom nizu; poslepodne se završavalo preranim i pomalo jezivim sumrakom; more je bilo mastiljavo rumene boje i zlokobno je hućalo. U rasparčanom stražnjem vrtu Maknabovih, koji se spuštao do peska, dva crna, naizgled jalova drveta stajala su poput demonskih ruku podignutih uvis od zaprepašćenja, i dok je gospođa Maknab trčala niz ulicu, pošavši im u susret svojim koščatim rukama, raširenim poput ona dva drveta, i raspomamljenog lica u senci, pomalo je i sama

podsećala na demona. Doktor i sveštenik jedva da su se odazvali na njeno piskavo ponavljanje onoga što je već ispričala njena kćerka, ali uz više uznemirujućih detalja pride, na zavetovanje, ponaosob, da će se osvetiti gospodinu Kristalu za ubistvo i gospodinu Todhanteru zbog toga što je ubijen, to jest ovom drugom što se drznuo da poželi da se oženi njenom kćerkom, a nije počeo da to i uradi. Oni prođoše kroz uzan prolazi ispred kuće i na kraju se nađoše ispred stanarevih vrata, i tu doktor Hud, spretnošću iskusnog detektiva, prisloni rame tik uz dasku i razvali vrata.

A ukazao se prizor neme katastrofe. Svi koji su ga osmotrili, ni na trenutak nisu mogli da posumnjaju u to da je soba bila poprište izvesne zastrašujuće borbe između dve ili, možda, više osoba. Karte za igru ležale su razbacane na stolu, to jest po podu, kao da je igra bila naglo prekinuta. Dve vinske čaše stajale su na stočiću, pripremljene za vino, ali treća je, poput kristalne zvezde, ležala smrskana na tepihu. Nekoliko koraka odatle ležalo je nešto što je ličilo na dugačak nož, odnosno kratak mač, ali s ukrašenim i oslikanim balčakom, a do tupe oštrice upravo je dopirao sivi odsjaj sa sumornog prozora iza njega, okrenutog prema crnom drveću na olovnoj podlozi mora. U suprotni ugao sobe otkotrljao se gospodinov cilindar, kao da mu je maločas spao s glave; uistinu čovek gotovo da ga je video kako se i dalje kotrlja. A u uglu, iza cilindra, bačen kao džak krompira, ali vezan poput prtljaga u vagonu, ležao je gospodin Džeјms Todhanter, s maramom preko usta, i šest-sedam užadi uvezanih oko laktova i članaka. Njegove smeđe oči bile su žive i uznemireno su se micale.

Doktor Hud na trenutak zastade na otiraču i pogledom obuhvati celo poprište nemog nasilja. Zatim hitro pređe preko tepiha, podiže cilindar i svečano ga stavi na glavu i dalje vezanog Todhantera. Toliko mu je bio veliki da mu je skliznuo gotovo do ramena.

„Cilindar gospodina Kristala“, reče doktor, vraćajući se s njim i zavirujući u njegovu unutrašnjost džepnom lupom. „Kako objasniti odsustvo gospodina Kristala i prisustvo njegovog cilindra? Jer gospodin Kristal ne odnosi se nemarno prema sopstvenoj odeći. Ovaj šešir modernog je oblika i pažljivo je iščetkan i uglaćan, premda nije baš nov. Stari kicoš, rekao bih.“

„Ali bogamu!“ uzviknu gospođica Maknab, „zar nećete prvo da odvežete čoveka?“

„Namerno kažem 'stari', premda ne sa sigurnošću“, nastavi izlagač; „razlog za to može da izgleda donekle nategnut. Čovekova kosa opada u veoma različitom stepenu, ali gotovo uvek opada sa-

svim neznatno, a uz pomoć lupe trebalo bi da opazim nedavno opale dlake. Nema nijedne, što me navodi na pretpostavku da je gospodin Kristal ćelav. Dakle, kad ovo povežemo s piskavim i ljutitim glasom koji je gospođica Maknab tako živopisno opisala (strpljenja, draga damo, strpljenja), kad ćelavu glavu povežemo s glasom svojstvenim staračkoj srditosti, mislim da bismo mogli da zaključimo da se radi o poodmaklim godinama. Međutim, čovek je verovatno bio snažan i gotovo izvesno – visok. U izvesnoj meri mogu da se oslonim na priču o njegovom prethodnom pojavljivanju na prozoru, kao visokom čoveku s cilindrom, međutim, mislim da sam došao do mnogo preciznije pretpostavke. Krhotine ove čaše za vino nalaze se svuda naokolo, ali jedno od parčića leži na podupiraču, pored kamina. Nikakva krhotina ne bi mogla da padne na ovo mesto ako bi se čaša raspukla u ruci relativno niskog čoveka poput gospodina Todhantera.“

„Usput“, reče otac Braun, „zar ne bi bilo dobro odvezati gospodina Todhantera?“

„Naše predavanje o vinskim čašama ovde se ne završava“, nastavi stručnjak. „Mogu odmah da kažem da je moguće da je dotični Kristal oćelavio ili poživčanio pre usled raspusnog života nego zbog poodmaklih godina. Gospodin Todhanter je, kao što se zna, tih, štedljiv gospodin, u suštini pravi apstinent. Ove karte i čaše za vino nisu deo njegovih uobičajenih navika; one su iznete zbog posebnog posetioca. Međutim, kao što se događa, možemo da odemo i dalje od toga. Gospodin Todhanter mogao je, ili nije, da poseduje ovu garnituru za vino, ali nema nikakvog dokaza da je on posedovao bilo kakvo vino. Šta je, onda, bilo u ovim čašama? Odmah bih ukazao na brendi ili viski, možda od neke bolje vrste, iz pljoske gospodina Kristala. Na taj način sazdali smo nešto poput slike ovog čoveka ili makar od njegove vrste: visok, vremešan, moderan, premda donekle otrcan, svakako ljubitelj karata i žestokog pića, možda i više od ljubitelja. Gospodin Kristal svakako nije gospodin nepoznat na rubovima društva.“

„Slušajte“, zavapi mlada žena, „ako mi ne dopustite da ga odvezem, otrčaću napolje i vriskom ću dozvati policiju.“

„Ne bih vam savetovao, gospođice Maknab“, reče doktor Hud svečano, „da žurite da obavestite policiju. Oče Braune, najozbiljnije vas molim da urazumite svoje stado, za njihovo dobro, ne moje. Dakle, uočili smo nešto od ličnosti i osobina gospodina Kristala; koje su glavne činjenice koje se znaju o gospodinu Todhanteru? U suštini ima ih tri: da je ekonomičan, da je manje-više bogat, i da

ima tajnu. Dakle, nema sumnje, očigledno je da su to tri glavne crte čoveka koji je predmet iznude. I svakako je podjednako očigledno da su izbledeo sjaj, rasipničke navike i prenadraženosť gospodina Kristala, nesumnjivo odlike čoveka koji ga je ucenjivao. Imamo dve tipične figure u tragediji s iznuđivanjem novca: s jedne strane, uglednog čoveka s tajnom, s druge, vestendskog strvinara s njuhom za tajanstveno. Ova dva čoveka sastala su se danas i sporečkala, upotrebivši pesnice i hladno oružje.“

„Hoćete li mu skinuti ove konopce?“ upita devojka tvrdoglavo.

Doktor Hud pažljivo vrati cilindar na stočić i pristupi sužnju. Pažljivo ga je proučavao, čak ga je i malo pomerao i napola mu okretao ramena, ali samo je uzvratilo:

„Ne, mislim da će ovi konopci veoma dobro poslužiti dok vaši prijatelji policajci ne donesu lisice.“

Otac Braun, koji je tupo zurio u tepih, podiže svoje okruglo lice i reče: „Na šta ciljate?“

Čovek od nauke pokupi neobičan bodež s tepiha i, dobro ga proučivši, uzvratilo:

„Budući da ste svi zatekli gospodina Todhantera vezanog“, reče on, „svi ste došli do zaključka da ga je gospodin Kristal vezao; a zatim, pretpostavljam, umakao. Tu se javljaju četiri nedostatka: prvi, zbog čega bi gospodin obučen poput Kristala ostavio šešir za sobom, ako je otišao od svoje volje? Drugo“, nastavi on, prišavši prozoru, „ovo je jedini izlaz, i zabavljen je s unutrašnje strane. Treće, ovo sečivo na vrhu ima trag krvi, ali na gospodinu Todhanteru nema rane. Gospodin Kristal odneo je tu ranu sa sobom, živ ili mrtav. Svemu ovome dajte najveću moguću izvesnost. Mnogo je verovatnije da bi ucenjivani pokušao da usmrti svog zloduha, nego što bi ucenjivač pokušao da se odrekne koke koja leži na njegovim zlatnim jajima. Dakle, mislim da imamo sasvim zaokruženu priču.“

„Ali konopci?“ zainteresova se sveštenik, a oči mu ostadoše širom otvorene od više nego praznog divljenja.

„A konopci“, reče stručnjak posebnim naglaskom. „Gospođica Maknab izuzetno je žudela za tim da sazna zbog čega nisam odvezao gospodina Todhantera. Dakle, reći ću joj. Nisam to učinio zbog toga što gospodin Todhanter može i sam da se odveže kad god mu se prohte.“

„Šta?“ uzdahnuše prisutni, uz sasvim različite nijanse zaprepašćenja.

„Pregledao sam sve čvorove na gospodinu Todhanteru“, ponovi Hud smireno. „I sâm znam nešto o čvorovima; oni su posebna

grana kriminalistike. Sve ove čvorove sam je zavezao i sam može da ih razveže; nijedan od njih nije delo suparnika koji stvarno pokušava da ga sveže. Čitava ova stvar s konopcima veoma je vešta podvala, kako bi nas navela na to da pomislimo da je on žrtva borbe, a ne siroti Kristal, čiji leš možda leži sakriven u vrtu ili gurnut u dimnjak.“

Nastade više nego obeshrabrujući tajac; soba se smračila, granje na drveću u vrtu, sparušeno od mora, izgledalo je natmurenije i crnje nego bilo kad, ipak izgleda da su se svi primakli prozoru. Čovek bi od ovih grana gotovo pomislio da su morska čudovišta nalik krakenu ili sipi, zgrčeni polipi koji su ispuzali iz mora kako bi posvedočili o kraju ove tragedije, baš kao što je i on, ništarija i žrtva ove tragedije, taj zastrašujući čovek s cilindrom, jednom ispuzao iz mora. Jer sav okolni vazduh bio je ispunjen bolesnim osećanjem prisustva ucene, najpodmuklijim od svega među ljudima, jer to je zločin kojim se prikriva zločin; crni flaster na još crnijoj rani.

Lice malenog katoličkog sveštenika, koje je obično bilo samozadovoljno pa čak i smešno, iznenada prekri teška namrgođenost. Nije to bila prazna radoznalost njegove prvobitne bezazlenosti. Pre je to bila ona stvaralačka radoznalost koja se javlja kad se u čoveku začne ideja. „Ponovite to, molim vas“, reče on na jednostavan, dosadan način, „mislite da Todhanter može sam sebe da veže i sam sebe da odveže?“

„Tačno tako“, reče doktor.

„Jerusalim!“ ote se Braunu iznenada, „pitam se može li uopšte da bude tako!“

On se sjuri na drugi kraj sobe kao nekakav zec, i s potpuno novim žarom zagleda se u delimično prekriveno lice sužnja. Zatim svoje više nego šašavo lice okrenu prema ostalima. „Da, to je!“ uzviknu on s nenameštenim ushićenjem. „Zar ne vidite na čovekovom licu? Eh, pogledajte mu oči!“

I profesor i devojka slediše pravac u kojem je ovaj gledao. I premda je široka crna marama potpuno zaklanjala donju polovinu Todhanterovog lica, postali su svesni nečeg batrgajućeg i silovitog na gornjoj polovini.

„Oči mu zaista izgledaju čudno“, uzviknu mlada žena, neobično dirnuta. „Baš ste svirepi; verujem da ga boli!“

„Nije da ne verujem“, reče doktor Hud, „da, oči mu svakako imaju jedinstven izraz. Ali ove zbrčkane nabore pre tumačim kao izvestan izraz, pre nego kao neznatan psihološki nedostatak...“

„Ma gluposti!“ uzviknu otac Braun: „zar ne vidite da se on smeje?“

SADRŽAJ

Odsustvo gospodina Kristala	7
Raj za lopove	20
Dvoboj doktora Hirša	35
Čovek u prolazu	49
Mašinska greška	64
Glava Cezara	78
Crvena perika	92
Pogibija pendragona	105
Bog gongova	122
Salata pukovnika Kreja	136
Neobičan zločin Džona Bulnoaza	148
Bajka oca Brauna	162